

„ЗАСТАВА“ излази два-
пут у недељи, средом и
суботом.

Цена је на годину 10 фор.,
на по године 5 фор., на чет-
врт године 2 фор. 50 новч.
а. вр. за Аустрију, а за Ср-
бију на годину 100 гроша
на по год. 50, а на четврт
године 25 гроша.

ЗАСТАВА

Огласи се рачунају по коли-
чини врсти, које из гармонта
заузимају, и за сваку врсту
плаћа се за први пут 6, за
сваки даљи пут 4 новч. Осим
тога за жиг увек по 30 поч.
Дописи се шаљу уредништву
а предлата администрацији
„ЗАСТАВА“ у Пешти, Grün-
baumgasse, Mexco, I. Stock
Thür Nr. 10.

БРОЈ 93.

У Пешти, у четвртак 29. декабра 1866.

ГОДИНА I

Пешта, 29. декабра.

Султан је, ако је веровати гласовима из Париза, већ позвао стране дворове, подписане на уговор од 1856. г., да би му дали савета, што се тиче захтевања србског: да турска војска остави београдску тврдињу.

Из Париза уверавају, да Француска саветује порти, да уступи захтевањима Србије. То би Француска чинила у цели, да би се спречио општи устанак источних Хришћана за слободу! Италијанска влада, као што из Флоренције пишу, такође је саветовала у Цариграду, да се србске тврдиње очисте од турске посаде. За Русију се предпоставља, да не може бити противна захтевањима србским. Остало би још, да се чује савет Прусије и Инглеске, о којима је у данашње време тешко веровати, да би изостале иза Француске и Италије, ако ове збиља србска захтевања подпомажу. Јавно мишљење у Инглеској, одавно је на страни Србије; а владини органи последњих дана пишу, да у подпомагању Турске нити је интерес, нити част Инглеске. О расположењу Аустрије у источном питању чули смо из бечких листова; према се у Бечу најпосле дознаје: „као да би порта имала важних узрока, да своје неоспорно право на посаду Београда неупушта.“ Тако бар „Пестер Лојд“ пишу из Беча, додајући: „Али паша одговорио је барону Прокешу, аустријском посланику у Цариграду, да би интерес Аустрије боље очуван био, ако би Турци и даље београдску тврдињу држали. Он је још напоменуо на 1862., кад је србска престолница лубардана; тада је (по речима Али-паше) Аустрија сама признала, да је београдска тврдиња кључ од балканског полуострва, и нудила је, да турску посаду у тој тврдињи оснажи са неколико хиљада својих (аустријских) војника, што би и било, да се томе стране силе нису одупрле.“ Нека би кнежеви повереници у Бечу и успели, да увере Аустрију, да би се без Турака још боље чувао Београду интерес њен, него што га Турци чувају: опет је питање, да ли ће дипломатија делом потврдити данашњу реч своју о подпомагању србског захтевања. Колико и колико пута та дипломатија пред нама за нас, а за нашим леђима противу нас; а правило јој је: на језику једно, а на делу друго.

С друге стране, нека би дипломатија сложено саветовала султану, да из србских градова турску посаду извуче: хоће ли је султан морати послушати? Најпосле, питање о градовима у Србији, тако је мајушно у великом питању србском, да збиља ваља бити на опрезу, да нам дипломатија главно не одузме, докле би нам споредно као хтела дати. Политична јединина и независност народа србског, то је право и главно питање србско; нека ту Србија своје учини, па ће турска посада и без дипломатска савета београдску тврдињу оставити. Напротив, нека дипломатија очисти тврдиње србске од Турака, а нека неупотребити Србија данашње прилике за довршење народног јединства и слободе: па ко може добар стајати, да неће сутра кроз друга врата ући у Србију још љући непријатеља, него што је овај који би данас на једна врата из ње излазио? Не, није србско питање између Тимока, Дрине, Саве и Дунава, него је оно између Дунава и Црног и Јадранског мора: незапрећимо се у праšину тропне тврдиње београдске, већ ступајмо напред као рођени синови славних јуначких предака наших, ступајмо правце, са усправљеном главом и скорим кораком главној мети народног права и будућности наше!

Бечки листови били су донели глас о буну у Бугарској, преповедајући, да је владика трнавски убијен, и да је манастир Шиштов од Турака нападнуто. „Ендеп. белж“ обара, телеграмом из Рушчука, тај глас бечких листова. Али се из Цариграда потврђује, да Бугари ишту од султана, да једном престане „теретни притисак“ којим их гњечи грчка калуђерштина, те да имају своју самосталну народну цркву.

По турским вестима из Кандије, главни табор Мустафе паше налазио би се сад у Суји, у округу Селиносу. Обитатељи Селиноса, несамо да би били положили оружје, него је царски комисар још и „радосно дочекао у Селиносу, од грчког свештенства и народа.“ Далеко се вели, да је, „после поразе код Фокије, вођа хришћански Коронеос повукао се у планину од Сфакције, и решио се да се са својим добровољцима на неку руску лађе спасе.“ Други хришћански вођа, Цимбра-

калис, чије би чете, по турским вестима, такође разбијене биле, налазио би се у планинама од Селиноса, али и он би био малаксао и изгубио наду на даљи бој и успех. Грчких вести о новијим бојевима у Кандији још нема; али се унапред сматра, да ће се њима оборити, као неистинити, цариградски телеграми о победи турској над Хришћанима код Фокије.

Из Марсеља јавља се телеграфом, да је, по писмима из Цариграда, турска влада извештена о спремању општег устанка у Епиру и у Тесалији. По чувању из Атине, Турци су у два пута ударили на народне чете Тесалије, које су прикупљене у планинама Аграфе, али оба пута узвијени су они (Турци) до равнице Невропоља. Из Крфа потврђују 20. т. м., да су народне чете Тесалије биле се са Турцима између Радовца и Зајмерка. Па и у Епиру народ је листом узрујан, и саставио је из своје средине привремену владу, на супрот турској власти.

Докле бечки листови оглашују ново министарство у Грчкој као ратоборно, париски листови доносе програм тог министарства у сасвим мирољубивом духу. Политика истог министарства звала би се: умереност, јер Грчкој треба ред, па да се развити може. Министарство неће да зна за покрет у Кандији; оно не жели буне у Турској. Грчка, поред све љубави за Кандију, поштоваће законе немешања (неутралности) у догађаје у Турској. Така политика новог министарства грчког само се г. Мустју допадати може. Народ грчки не може заиста одобрити, да су „умереност и ред“ у небратском нехајању за браћу, која од турског зулума и притиска страдају.

Последњи дана изненади нас телеграфски глас из Цариграда, да француске, инглеске и руске лађе спасавају хришћанске жене и децу из Кандије, по одобрењу од порте. Сад „Ендеп. белж“ потврђује, да то дело човечности неодолази од добре воље султана, него отуда, што је Русија изјавила, да узима под своју заштиту страдајуће хришћанске фамилије у Кандији. Русији се придружила и Инглеска, и онда је Француска дала порти савета, да бајаги и ова одобрава то, што би Русија и Инглеска и без њеног одобрења чиниле.

Орган торијевске владе у Лондону, „Морнинг Хералд“ објасњава, како та влада није имала узрока, да пребацује што капетану оне инглеске лађе, која је, као што смо јавили, недавно довезла хришћанске фамилије из Кандије у Грчку; и потоме је неоснован противан глас бечких листова. Међутим, влада инглеска, по речима „М. Хералда“, нити се досад мешала нити ће се убудуће мешати у догађаје у Кандији. Тако „она није одобрила свом представнику у Грчкој, да учествује у одушевљеним изјавама Грка, па није допустила и да се ратни пароброд инглески стално настане код Кандије, ради примана бољих и рањених хришћанских бораца. С друге стране, она није налагала грчкој влади, како политику да води; али јој је дала на знање, да себи припише све што јој њена политика донесе. Засада још цело питање остаје између Грка и Турске; букне ли рат између њих, Инглеска, као што пије везана ни за какво обећање, моћи ће слободно чинити што би јој њен интерес и њена дужност налагали.“

Један слободњачки лист у Лондону пише, да се француска влада трудила, да обнови савез са Инглеском, у цели заједничке радње на Истоку; али није успела. Инглеска, вели исти лист, у данашње време немисли узимати на себе никакву обавезност, која би је могла увући у незгоде и заплете и без части и користе за њу.“

Полузванична „Патрија“ париска донела је један чланак, којим проглашује за неистините све гласове, по којима би се француска влада замам трудила да склони велике силе на састављање конгреса (сабора), који би решавао источно питање. По „Патрији“ Француска би била сагласна са Инглеском, да на Истоку остане и даље све као што и досад бече. Званични „Монитор“ изјавио је одма другог дана, да чланак „Патрије“ недолази ни из каква званична извора, него је „посао голог уображења.“

Аустријски орган у Паризу, „Мемориал дипломатик“, био је пустио глас, да је Бајет, бечки министар, разаслао страним дворovima предлог, по коме би силе које су подписале уговор од 1856., имале споразумети се, да заједнички осигурају обавезност турске

царевине, наспрам грозећих догађаја. Бечки званични „Абендблат“ обара тај глас, ведећи, да Бајет није учинио предлог страним силама, него је само упутно аустријског посланика у Паризу, да разбере како француска влада мисли, да би се најсигурније могло одржати стање (status quo) у Турској. — У том смислу, кажу, Бајет је и кнежевом поверенику у Бечу одговорио, да Аустрија као и Француска гледа на источно питање, према је готова саветовати Турску на уступке Хришћанима.

Један немачки лист доноси из Петрограда телеграм, по коме би Русија предлагала, да се источно питање реши овако: да се ослободи Египат од Турске, па да буде под независном наследном владом викар краља свога; — да се ослободи грчка острва која хоће да буду самостална, или да се с Грчком сједине; да се Тесалија и Епир уступе Грчкој; — да Црна Гора и Румунска буду сасвим независне; — да се устави војводина Босна и Херцеговина под аустријским надвојводом; — да Србија постане независна; — да се подигне Бугарска као држава под руским великим кнезом; — да се турска царевина у Европи ограничи на Румелију и Арбанаску.

По најновијим гласовима из Цариграда, порта је дала Италији задовољавајући одговор, што се тиче повреде итал. поштанске лађе „Принципе Томасо.“

Министарски лист у Флоренцији, „Италија“, била је јавила, да је краљ на нову годину народним посланицима отворено казао: да „сваки час може настати потреба, да италијанска војска несамо границу брани, него и да стече нову славу на другом бојном пољу.“ Сад исти лист удара натраг од тог гласа, говорећи, да је краљ о новој години сасвим мирољубиво беседно.

У Шпанији се влада одавно спрема да растера скупштину и земљу још јаче оковима деспотизма стегне. Кад се дознало да је већ и краљичин указ за то спреман, скупе се 120 народних посланика код председника скупштине, у цели, да спреме јавни протест противу владине самовлашћине. Још су они у речи били, кад једно одељење војске са својим генералом упадне међу њих и растера их. Председник са још 5 до 6 посланика с места је у затвор одведен. Затим су и скупштински домови затворени, и цела скупштина растерана. То се догодило у ноћ 17. о. м. Народ је крајње огорчен противу владе, и опште је мишљење, да ће устати на оружје за одбрану уставних права.

Цар Максимилијан несамо да још није Мексику оставио, него је учинио и последњи корак за свој обостанак тамо. Он сазива народну скупштину, да би ова решила: хоће ли и даље царевину, или ће републику. Ако би се царевина хтела, обећавају се народу златна брда под енергичном — и најенергичнијом владом царевом. У једном приватном сабору министара и државника, држаном под утицајем цара, изјавило се 20 гласова за републику, а 22 за царевину. Видићемо како ће решење народна скупштина донети.

ОБЗОР НА УНУТРАШЊУ ПОЛИТИКУ.

II.

Завршили смо наш I. чланак с изреком, да је ствар поравнања у Аустрији до такве кризе дошла, да се влада десно или лево одлучити мора — и међутим изишао је патент од 20. деkab. (2. јан.) који „изванредну рајхсратску скупштину“ сазива.

Влада се тим кораком у ствари још ни на једну страну одлучила није. Једино из тога, што се „обостанак монархије и њен укупни интерес“ за непомичну цел и границу назначује, види се, да се част дуализам одбија; а шта се у тим границама хоће, то се не каже.

У формалном пак погледу влада се решила, и пошла путем, којим ни један народ, бар који се та изванредна скупштина тиче, задовољила није. Ова „изванредна скупштина“ има то од фебр. патента, да јој је број чланова онолики као што фебр. патент прописује, да се чланови за земаљ. саборе, који ће за „изванредну скупштину“ бирати, по фебр. изборном реду бирају, и да се уз то и господска кућа сазива — али одступа од фебр. патента у том, што не носи име ни „ширег, ни ужег рајхсрата“, него „изванредне скупштине“, и што се, према о том у патенту изрично не стоји, али ипак по званичном објашњењу, сваком зем.

сабору слобода даје, да представнике своје у „изванредну скупштину“ може не по куријама (групама), као што фебр. патент прописује, него ex pleno сабора, већином гласова бирати. Оно се прво Славенима, ово друго Немцима не допада, а обојима се недопада, што се из свега види, да ће „изванредна скупштина“ имати само конзултативни, саветујући глас.

Немци из два узрока презају од изванредне скупштине, једно с правног погледа, што јој ни састав, ни делокруг није фебруарски, или по њеном мишљењу уставан, друго из погледа опортунитета (целиходности) што се боје, да ће Славени из Ческе, Моравске, Галиције и Крајске већину задобити, као што би и прилика била, те би закључење у федералистичном интересу донели. Чеси опет презају не само због неизвестности ове већине, почем избори у Моравској и Крајској нису по све сигурни, него поглавито из правног погледа, што не смеју сићи с правног гледишта свога, а да не доведу у опасност државно право чешке круне, целокупност њени земаља, и политичку и народну самосталност своју. И по опортунитету „Народни Листови“ овако умују: „ако ми у изванредној скупштини у мањини будемо, онда смо по себи пропали; ако пак у већини, оно опет нисмо сигурни, да ћемо добити, јер је влада задржала право, то непримити, или и другчије решити. Чеси би послали из свог сабора представнике у изванредну скупштину само онда, кад би делегате, т. ј. са упуштвом снабдевене представнике послати имали, и то само на то, да расправљају одношење земаља уже Аустрије према земаљама уг. круне, а не и међусобно одношење земаља уже Аустрије међу собом. Патенат пак упуштства представника изкључује, а о уставном питању у обште говори, дакле и уже аустријско разумева, шта више званично објашњење каже, да би у обзиру ревизије уже аустријског устава изванредна скупштина одлучи, у уг. питању пак саветујући глас имала. Влада је у „Винер Абендност-у“ објашњавајући казала, да по начелу „слободне путање“ споразумљења допушта, да се народи сами споразуму, да ће она само гледалац бити, да неће имати против, ако узхтеду изванредна скупштина и уг. сабор (а Загреб?) једно с другим путем делегације ad hoc у договор доћи — али тек она свима мађисторски са прутем окривојке за леђи стоји — или бар са претњом, да ће провизорије остати, ако се својевољно не учини оно што влада очекује.

Види се дакле да влада између захтевања Немца, да шири или ужи рајхсрат у уставној ствари реши, и Чеха, да се то питање земаљским саборима предложи, није средњи, обе стране задовољавајући пут нашла, или боље рећи, види се, да је она народе довела до клопке, у коју ако уђу, међусобно ће се побити, и влади повода новој окривојки дати; ако не уђу, а оно је већ речено, да је онда уставно начело у опасности, т. ј. да ће трајати политика „систирања“ (обуствалења сваког устава).

Ако уђу, не само да ће једно друго парализовати, него ће парализовати и Угарску, јер не само што ће и автономисте Немци (Кајзерфелд и други му) тежко на то пристати, прво да из заједнички ствари одобрење војника изостане, и Угарској остане, а друго да монарх решава, ако разногласности међу двома делегацијама буде у обзиру међусобне квоте (сразмерности) заједничког данка, него би које централисте, које федералисте без сумње у већини били, и меру обшта дела захтевали, на коју ни Деак пристати неће. Сав је изглед, да је влади са последњим одписом од 5 нов. не последњи покушај, него последња збиља била, и да ће, ако Угарска бар у главном на то не пристане, влада друге мере узети. То показује и та околност, што се сабор тр. краљевине одлаже; јер приставе ли Угарска, онда ће сабор тр. краљевине на Пешту упућен бити; непристане ли, — онда је баш питање, шта ће следовати. Једни се надају, да ће онда Загреб полуга нове политике бити, и да ће у обште федералистична система овладати — али је дуготрајна историја показала, да Славени и онда, кад су у резерви држани, нису држани за квасац новог живота, него су били само полуга пресије, која ако не успе, а Славени или у једну квргу дођу, или у нужди каквој буду још противницима на милост и немилост предани.

Ми смо казали, да у Аустрији федерални дуализам прве будућности има, не мислећи ту, да је мора имати, но да у себи моралне гаранције и услове обстанка има, и разумевајући таки дуализам држава, где је свака за себе из путра федеративно, или на основу самосталности поједини земаља, и равноправности народа устројена. У таком случају групирани земље Чешке круне, па и Галиција неби са другим земљама уже Аустрије у ужој срузи стајале, него у којој желе да и Угарска с њима ступи, можда још и у мање узкој, да се т. ј. Чеси владали по оној девизи, на коју сад кад икад као у некој претњи долазе, говорећи, да ако онака самосталност, какву Угарска тражи, обстанку и моћи царевине не смета, иста се и Ческој дати може, а по једнакости права Угарске и Чешке круне дати има, с тим више, што су те земље у стању своју засебну владу издржавати. Да се Чес-

ка, бар после Краљева градца тога начела латила, начела, које је Ригер у сабору плурализмом назвао, — можда би ствари другим током пошле; можда би тај корак на уг. сабору прибавио већину странки, која би пре са Чесима, Пољацима, и другим Славенима, него са Немцима свезе тражила; то би зближење и на државноправно питање тр. краљевине и на народно питање народа у Угарској јамачно поспешни уплив имало: место Бајста и Немаца посредовали би Славени као доглавници круне норавнање међу разним странама. Овакав развитак ствари лежао је у програму и жељи нашој.

Ческа, која хоће да води коло Славена у Аустрији, требала је или признати државно право земаља уг. круне, нарочито кад и сама на земљишту историчног права стоји, и ићи на то само, да се то право у духу времена, и по потреби други земаља и народа уг. круне преобрази, или је требала разкомадање Угарске т. ј. начело равноправности народа и групирани земаља по народностима у програм свој узети, јер требала је знати, да Угарска овака, као што је, где би сабор укупно имао посланике за заједнички државни сабор шилати, неће на федералистично начело пристати, а кад Угарска непристаје, а Немци се противе, онда се чешки федерализам и зато не може извести, што баш онда највећи централизам треба да тако разлазне стихије у власти држе. Овако нити је начелно, ни политично радила, и само је воду на воденицу или немачко-мађарског, народног дуализма, или абсолютизма навлачила, јер ће се ствар или једним, или другим — пре овим другим окончати.

С тим нисмо само Чехе окривити хтели — криви су и други, и то је срећа бирократије, и абсолютизма; али они нас се највише тичу, јер говоре у име 17 милиона Славена, и толиком народу није бар нужде водити политику, која ни сродна племена не може да спои, а камо ли да за основ поравнања са другима народима служи. Можда су они, требајући на свом дому помоћи феудалаца (Клам Мартиниц, Тун итд.) или што држе ако не централистичну а оно концентричну Аустрију за своју потребу тако радити морали, — ми који ни једно ни друго негробамо, у позитивној политици ићи ћемо својим путем, у негативној пак, т. ј. у одпору противу пренапетости Мађара и Немаца, ићи ћемо заједно, под условима, који не иду опет ни непосредно влади, ни посредно Мађарима и Немцима у прилог.

ХРВАТСКИ ИЛИТИ СРБСКИ ЈЕЗИК.

Ми смо у последњем броју наспоменули, да би време било, да сабор тр. краљевине у ово време, где нам заједничка опасност прети, призна народ србски, име србско у тр. краљевини. У тај исти ма догодило се на сабору у Загребу заиста нешто, што ако и неиспуњава све жеље наше, ипак је јамство томе и мост, на ком ће се једнокрвна браћа сусрести. У седници од 23. дек. прочитан је и усвојен предлог одбора о званичном и учевном језику у тр. краљевини, који пиже саопштавамо. Место „југославенски језик“ каже се сад хрватски и ли т и србски. Ћирилица се са латиницом на једнако успоређује. Језик ће дакле србски кад се зак. предлог одобри, добити у трој. краљ. свог имена и законитог темеља, а надамо се, да ће се и то узаконити, да се и народ у тр. краљевини назива једним од та два народна имена, којим хоће, за које га историја веже, или за које га свест о будућности привлачи, а дипломатично да се оба имена употребљавају, где је о народу, или називу народа реч.

Имамо приметити, да је предложени закон чисто факултативан, пермисиван, који сваком на просто оставља, да се служи писмом латинским или ћирилским, т. ј. хрватским, или србским. Држимо, да ово на далеко иде, и да даје појединцима право, које може са правом и интересом не само други појединаца, него и обштина и читави мунџипија у сукоб доћи. Да Србин или Хрват у обште нише писменицом, којом хоће, то би могло и проћи, ту свест може закон надокнадити; али да им је просто и онде се повољном писменицом служити, где са партајама или још са читавим обштинама и мунџипијама у додир долазе, то не држимо, да је право, јер је јаче и претежније право и интерес ови, да одлуке и пресуде у свом писмену разуму, него индивидуално право званичника. Иначе се може лако сав закон осујетити, нарочито, кад је земаљска власт у једном писмену. Међутим, ми држимо, да ће мунџипским скупштинама остављено бити, да у свом округу закон премда на основима горње писменичке равноправности, али ипак по постојећим околностима интересу обштинства и обштина сходно поближе определе.

У обште пак, као што се радујемо, да се духови на сабору тр. краљевине напред предстојеће опасности зближавају, тако и овај први корак зближења међу Србима и Хрватима, као први плод тога зближења поздрављамо, и желимо само то, да буде искрено — јер искреност је једини темељ праве слоге.

САБОР ТР. КРАЉЕВИНЕ.

Сабор у Загребу предвиђајући, да ће скоро одгођен бити, држао је непрестано седнице и радио је живо у њима. У седници од 19. дек. би довршена де-

бата о изборном реду, и по том основа о уређењу сабора и изборном реду у трећем читању en bloc примљена и поднеће је особеном адресом Њ. Вел. на потврђење.

Др. Паво Мухић читао је затим извештај одбора за свеучилиште, академију и нар. музеј. Одбор предлаже, 1. да се у садашњој академичкој згради сместе два факултета, јурџидички и филозофички, а богословски да се остави и на даље у надбискупском семеншћу. 2. да се загребачка гимназија смести у болничкој згради, у савској улици, док се у дољњем граду не сагради градска већница, па да се по том гимназија смести у зграду садање градске већнице. 3. да се за народни музеј адаптирају народне зграде „стари казино“, коме би се имао још спрат назидати, и „народни дом“, а зато да се од друштва народног дома одкупе још неисплаћене деонице на земаљски трошак. После неке дебате би све то примљено.

У седници од 21. дек. би реч о уређењу архиве саборске. И овај је предмет влада сабору повратила, те одбор предложи, да архива буде под бановим надзором, и да овај архивара и особље именује. Решено, по предлогу И. Кукуљевића да архива буде под надзором сабора, док овај саборује, а иначе под баном; архивара пак да сабор избира.

У седници од 22. дек. поведе се реч о језику у тр. краљевини, и поводом тим, што се речка мунџипија дворској канцеларији тужила на ону установу 58. чл. год. 1861. по којој Река истина може унутрашње хрватски или талијански језик по вољи употребљавати, али да у шреписци с другим властима има хрв. превод додати, ако је подлиник талијански. Административни одбор, коме је известитељ др. Шпун, не само непристаје на то, него још предлаже, да се и та слобода Реки укине, и да она има хрватски радити, јер је становништво већином хрватско, а и чиновници знаду хрватски. Милић оставља Реки на вољи, како ће у вароши радити, али са котаром, који је чисто хрватски, да има хрватски обштинити. Живковић захтева, да се у чл. 58. место „језик југославенски“, узме прави назив „хрватско-србски језик.“ Златаровић напомиње, да чл. 58. још није санкцију задобио, зато предлаже, да се именује одбор ад хок, који ће у смислу предговорника законску основу преустројити, па да се ова онда представком краљу санкције ради поднесе. Известитељ предлаже, да то учини сам админ. одбор, коме да се придодаду Живковић и Милић, што би примљено.

Подужу дебату проузрочила је молба града Карловца, који иште обнову (рестаурацију) магистрата, по тај предмет буде на сутра одложен.

У седници од 23. дек. би прочитана законска основа о језику, која гласи:

§. 1. Језик хрватски илити србски изјављује се језиком службеним у троједној краљевини, а свакоме је просто служити се писменицом латинском или ћирилским.

§. 2. Све области троједне краљевине, затим скупштине и сабор исте краљевине имају се у пословању свом служити језиком хрватским или србским.

Исто важи за црквене области у троједној краљевини у погледу њеног службеног саопштења међу собом и с другим областима и вођења матичних књига.

§. 3. Заводи знаствени и уметнички, и учевни заводи буди јавни, или приватни дужни су употребљавати језик хрватски или србски као пословни, односно учевни.

§. 4. У граду Реци, без котара, има с гледишта уређења мунџипални области обстојати у толико равноправност између језика хрватског и талијанског: да речене области решења своја издају у оном од поменути језика, којим је поднесак странке писан. Унутарњи пословни језик код области мунџипални може бити талијански, но у дописивању са домаћим властима имају се упуштене мунџипалне власти служити језиком хрватским. Исто важи и за поморско-здравствене области.

Код краљевски области на Реци има бити унутарњим језиком хрватски приуздражањем равноправности у погледу поднесака становника града Реке. Гледе котара ваљају установе као за осталу земљу.

Посебним законом установиће се за град Реку пословни, односно учевни језик за назначене у §. 3. заводе.

§. 5. У погледу службеног језика војнички и финансијални области у троједној краљевини створиће се закон потребан након уређења државноправног питања.

До тога времена имају се финанс. области служити језиком хрватским или србским у сваком дотицају са странкама и домаћим областима у троједној краљевини.

Ова основа би примљена и изготвољена представком краљу за то одобрена.

Затим се поведе дуга дебата услед тужбе варјадинске жупаније противу неуставни поступака виши зем. власти. Одбор предлаже, да се та тужба одступи наместништву; Хрвоић изброји грехе дворске канцеларије и наместништва, и иште, да се одбор постави, који ће све то извидити и представку на Њ. В. сачинити.

Др. Брлић предлаже, да се по решењу државо-

правног питања ове и подобне тужбе у претрес узму. Ово би већином гласова примљено.

У тој седници оглашен је и телеграм који је у сред седнице од дворске канцеларије председнику сабора из Беча дошао, и који гласи: „Ново предложени члан академије Месић, Вукотиновић, Даничић и Шухај потврђени, југославенска академија конституирана.“

У седници од 24. дек. прочитан је и примљен предлог одбора о урб. стварима.

Тај дан морао је и извештај одбора читан бити о томе, што је срб. конгрес искао саразмерну помоћ земљску за србско нар. позориште. Као што чујемо, одбијено је то захтевање тиме, што је то позориште у Новом Саду изван круга тр. краљевине, и што земља ни за своје заводе довољно средства нема, те не може стране подпомагати. Ми држимо, да место не чини разлику, да је срб. конгрес срб. позориште у Новом Саду за народно проглашено, и да му је по томе свака земља у истој монархији, дужна помоћ по мери подпоре други подобни завода, и бар у оној саразмерности дати, у којој срб. народ данка даје у касу, из које помоћ иде. Но видићемо тецај ствари. Знано се, да је кр. одпис дошао, који сабор одгађа, и мислило се, да ће се тај дан прочитати, но није, него ће после наши светца.

Б Е Н Д Е.

Јавилисмо у пређ. броју, како је „П. Лојд“ са неким задовољством донео глас, да су бирачи Ст. Бечког среза, са више од 1300 подписа беч. посланику пред дољном кућом уг. сабора глас неповерења дали. Ова је вест телеграфично прешла у „Дебату“, затим у „Вандерер“ итд. Међутим се ствар објаснила и „П. Лојд“ сам је објашњење донео, наводећи, да то неповерење долази од сами Мађара.

Ми ћемо дакле да проговоримо неколико речи са тима „Мађарима“, а нарочито са г. Бенде, који је душа те изјаве, који је исту са својим потписом сабору послао, и који је исту и мађ. црквеном листу: „Идек Тану“ послао.

У изјави, како ли ћемо је назвати, напомиње се троје; прво, да заступник једног среза треба да заступа мишљење и други, а не само они, који су га изабрали; друго, да се беч. заступник влада више као заступник тр. краљевине, него Угарске; треће, да потписачи хоће мир и љубав са Србима, и да једини и други грозу имају од догађаја 1848. год. а да политика беч. посланика тамо води.

Што се првог тиче, то по представничкој системи сваки заступник заступа истину не само свој срез него целу земљу, али наравно у духу и смислу они, који су га изабрали.

Кад „Бендисте“ у питању народности Стефанидство т. ј. народно ренегатство одобравају, а Срби, и то они Срби, који су на Србобрану противу тога војевали, противно мисле, онда незнамо, како би заступник та два мишљења сугласити могао?

— Што се тр. краљевине тиче — та нерачунају ли Мађари ову такође за земљу своје круне? А кад је тако, распостире се право уг. посланика и на то, да о троједној краљевини говори, а у ком смислу, то је ствар, о којој опет право никоме, а морално само својима изабраћелима рачуна давати има. Заступник је дужан не само спрам народа под једном круном, него и спрам други правду и своје уверење заступати — а што правду и уверење не црпи из извора туђе, по свога народа, зато ни Деаку, ни Бенди није одговора дужан.

— На последку што се мира тиче — ви хоћете мир, а ми, или бар беч. посланик већемо! О ви јагањци у вучијој кожи! О ви, који јагањцима пребацујете, да озгоре воду муте. Шта значи у вас мир и љубав? Значи стање, где би ми главу на свашта приклонили, где би ви хтели нашим новцем да се користите, нашом крвљу да славу добијате, а ми да останемо где смо ту смо, и да ништа нетражимо. Узмите само госп. Бенде за пример те љубави. Пре него што је он — помађарени Словак из Мартоноша — у Бечу за пароха дошао, одобрено је било, да се из прихода једног дела општинског пашњака србска црква на оном месту где је сад подигне, јер је стара у закошару, мала, и опала била. То се нашло за право већ и с тога, што је католицима ерар цркву подигао. Како г. Бенде дође, а он ти одма искаше, да се већ скоро сазидана црква сруши, а оно што се за њу већ издало, да се католичкој општини из општинске касе накнади. Наравно да су власти не само човечије, него и праведније биле него један парох, и реше, да се црква доврши, а кат. општини да се саразмерни део даљег прихода даје али г. Бенде, није властима чак до последка дао мира. И кад се уг. наместништво поврати, тераша је мак на конач, према залуду. И тај човек прави се апостолом мира, слоге и љубави? И тај човек друге беде, да хоће 1848. годину? Ми мислимо, да они иду на 1848.

који се онако спрам други народа и вероизповеди владају, као г. Бенде; они, који би хтели да задрже онај политички положај спрам други народа, који су 1848 год. имали, као да крвавог протеста није било; они, којима смо ми и онда реакција и бунтовници били, а само они на путу законитости; они, који би сву концесију спрам нас у том налазили, да нам — опросте,

па да и од сад држава (т. ј. и наша кеса) сме, и мора њима и школе и цркве дизати, а наше цркве да не смеју ни из општинског, т. ј. и из добра Србаља. Ти иду на 1848. а не ми. Ми хоћемо мир, слогу и љубав — али и правду — ко хоће неправду тај сеје семе немира, раздора и мржње.

Још се каже у изјави, да је Србаља 15.000 у срезу, а Несрбаља 26.000; да је уписано србски 1002 а несрбски 1114 бирача. С тим је већа дика за Србе, да су са својим кандидатом подрли. Но и ту има примеда. Прво Несрби нису сви Мађари, него ји има, осим Немаца, много Словака, и редак је прави Мађар, но помађарени Словак; друго Србаља је зато мање уписано, јер је г. Бенде председник уписне комисије био, па је по несрским местима и приватно пописивати дао, а у србским је својојаке машинације употребљавао, да Србе ократи. У С. Томашу је на врат на нос пописивао, и чини нам се у светац; салашани нису сви ни доспети могли.

У Турији је нагостиво да ће сутра дан у јутру доћи, па је тек око 10—11 сати дошао, кад су се људи већ разићи могли, да се нису злу досетили, а неки се и разишли били. Г. Бенде председник и — кандидат?

А да Срби бројем имају више бирача имају, следеће из већег поседа њиоог и из тога, што сумоги тако звани Мађари укућаи, надничари итд.

Оволико онима, за које смо већ казали, да нам до њиоог поверења није ни пре, ни сад, ни од сад стало.

Што се пак „аражера“ те комедије у Пешти тиче, чека пазе, да и аље, и другим стварима тако радећи не падну саму јаму, коју другом копају.

ЦАРСКА НАРЕДБА

(Свршетак.)

8. У §. 13. одређено условље под аа) ограничава се на дужност службе у линији и у првој резерви. У истоме параграфу под 4 допуштено ослобођење има тек наступити пошто се трећа класа година рекорачи.

9. У §. 18. до једног и 21. §. дозвољена ослобођења од дужности ступања у рјску престају. Трајући одпуст (Beurlaubung) у редовним околностима имају добити: а) државни званичници уједно са зајетим ксипентопрактикантима, аскултантима и заклетим елема државни власти. б) Чиновници царски приватни, породично добара и добара авитикалног фонда, чиновници јавни фондува, земаљски и срески заступништва, муниципална и са политиком управом снабдевери општина, ако се за места ови чиновници под а) и б) изискује доказа свршени државноправни наука, в) професори, учитељи јавни или са правом јавности снабдевери учевни завода, народни школа, ако су од школске власти сално намештени. д) На аустријским универзитетима градуници доктори свју факултета, дипломисани адвокати и јавни ишари. е) Редовни и јавни ђаци горње гимназије, горње реалне школе или подобног или вишег завода ако докажу, да се без зверке владају и у главним предметима отлично уче, даље доказати права и професорски кандидати за гимназије и реалне школе. ж) Притјажатељи велики занатски или трговачки предузећа, ако су пужни да свој посао даље воде. з) Притјажатељ наследни селски добара ако на њим редовно обитавају, земљ сами раде и основни приход тога добра на самостално издавање фамилије од пет лица достижу, без да прелазу четири ута толики приход. Таки стални одуштени позваће се самга време прве три године своје службе по пет недеља на војер изображење, осим тога само при претећем рату или ако трат бунке.

10. Трајће отпуштени као и резерва стоје док се под заставу недозоу и у грађанским правним одношјаима и у казненим стваримако нису учинили какав војени преступ под редовном грађанском јурисдикцијом. Ако су прешли трећу класу оно им нестојија путу никаква сметња за женидбу, ради војне дужности би уштраба на њиоову дужност да служе.

11. Ослобођење полагањем опросте таксе недопушта се. Који је своју ужност службе у војсци већ испунио пушта се за заменика свакога брата му, или ако овај већ у војсци служи да испуни ужности истога.

12. §. 2. мења се у смислу тачке 11. а § 33 у смислу тачке 3.

13. Одада стављање тако звани „нахменера“ по § 34. тако исто и изада по § 43.

14. Кошњи одпуст пре свршеног времена службе допушта се иједне који у другој резерви служи, ако му је једини арат у војску свршени, и од тога резерваша, ако зависи издржавање родитеља, мајке и деде, или браће.

15. Доад допуштени изузетци допуњења војске за Тиролску, град рст и његов округ, тако исто за округ Котра и тврде земље уобројаника из обзира на оно, што су они до сад специјално чинили остаје тако и надаје.

16. Дефанзивном уређењу начина за допуњење војске остаје да се оредели и законито изведе, начело, да се сјага државне обране подизањем општега на другу резерву налагајућег се и за брану земље одређеног покрета, околности времена одговарајући повиси.

Извршење ове наредбе која даном обнародована има у живот да ступи поверава се дотичним централним властима и оне се овлашћују да нареду нужне мере да се ово изведе и да се прелаз изстарога у ново стање учини.

Франц Јосиф, с. р.

Гроф Бекреди с. р. Властелин Јон с. р.
до највишеј наредби Берхард Витез Маер с. р.

Пешта, 28. дек. Депутација горње и дољне куће уг. сабора вишла је јуче пред Њ. В. и четатала му је нову годну; и пред царицу, којој је четатала дан рођења. У име депутације говорио је архиепископ Јегарски Бртаковић (по имену прави Мађар). Ми протестирамо противу тога, да католички архиепископ говори у име краљевине, јер се с тим истој тип като-

лиштва пришива: он је говорио између остали, у име верног „мађарског“ народа, захваљивао је на благонаклоности, коју је Њ. В. царица језику „тога народа“ као најдрагоценијем благу народа указала — дакле сад „мађарски народ“ не значи само политичну, него и генетичну народност, т. ј. обе су истоветне, и тим се и опет уг. краљевини удара печат мађ. народности и језика. Тога ради и нас даље тај цео акт не интересује. —

Деак, Гици, Тиса, Њари и С. Кираљи имали су конференцију, у којој су се саветовали о том, како би се требало према новој наредби о рекрутовању владати. Сложили су се у том, да свакако треба неку изјаву дати, но у којој форми, то је остављено за даље саветовање у клубовима. Мисли се, да ће се адреса Њ. В. поднети, у којој ће се незадовољство земље са том новооктропраном наредбом изразити, и молити, да се иста за Угарску обустави. —

Што се тиче одкупа војничког, то иста наредба недопушта одкуп никоме, и вели, да наредба од дана обнародовања вреди; али почетач начин обнародовања за Угарску није „Винер-Цајтунг“, ни „Рајхс-гесец-блат“, него путем дворске канцеларије, уг. наместништва, и муниципална, и као дан обнародовања важи онај, који те власти оределе, то је овде основано мишљење да се у Угарској још одкупна сума, која је сад 1000 ф. полагати може, с тим више, што наредба по свој прилици још није на јурисдикције стигла. Ово за равнање наше публике. И Деак је положио одкупну суму за сина Верешмартијевог, коме је он тотор, а тако исто и бар. Етвеш, и Горове за своје синове. Красни уставобраноци!

Узрујаност и колебање усљед патента од 20. дек. још траје у земљама уже Аустрије. Кајзерфелд се већ изразно зато, да петребла бирати посланике у изванредну скупштину, и да се он неби никако таквог избора примио. По томе Штајерска неће бити у изв. скупштини. Воће пак горње Аустрије, која је такође автономистична, изјављују се за бирање у ту скупштину. За дољну Аустрију још се незна; у недељу ће бити скупштински јуди, да утврде даљи поступак. Гискра и други Немци у Моравској нису такође за то, да се бира у изв. скупштину; тако ће мислити и Немци у Ческој — но ако буду на зем. сабору у мањини, неће ни имати маха, осим ако толику мањину буду имали, да изступањем својим зем. сабор учине неспособним за закључење, дакле и за бирање. Међутим, Немци се у Моравској уздају, да ће са партијом гр. Митровића, који је антибелкредиста, већину задобити ако Немци уђу, то за случај, да у већини буду, спремају се, да непризнаду мандат они, који не по фебр. патенту (по куријама) него по дек. патенту (ex pleno) бирани и послани буду. Чеси још нису на чисто; Пољаци се изјављују у својим листовима за бирање; они јамачно у дослуди са владиним органима — вел, да је изв. скупштина скупштина таква, да свака странка, централна, (шире рајхсратлије) автономистична (уже рајхсратлије) и федералистична, која шири рајхсрат само си Угарском хоће, а ужи никако, могу без гриже савести у изв. скупштини ући; Пољаци се надају, да ће Славени већину имати, и присвајају Пољацима посредну улогу, и тиме и Немце и Чехе теше, да се неће никоме криво свршити. Чеси се пак зафаљују на овом посредовању. Пољаци држе, да ће Чеси опет већину у зем. сабору имати само у савезу са аристократијом, (Тун, Клаи) а они да ће бити за бирање у изв. скупштину на што Чеси опет само сумњу своју изричу. Једном речи, Чеси су на опрезу, и мотре на кораке Немаца, као што и ови обратно на чешке; види се, да би сви радо изостали, али свако преза, да противник не уђе и не контумацију над противником неизрече. Још хаос траје. Мађари посматрају, „П. Напло“ боји се, да Славени не овладају на изв. скупштини, а „Хон“ се радује, да и Аустрија каква таква врата уставности отворила; он жели, да већина буде така, која ће фебр. патент — т. ј. рајхсрат одбацити, чим би камен фебр. губи — устава са уг. устава одваљан био — а даље што буде.

ДОПИСИ.

△ У Загребу 23. дец. Долазим баш из саборске седнице, те хитим да вам одма један, по нас Србе врло повољан и радостан резултат данашње седнице јавим.

Административни одбор имајући установити да се у троједној краљевини у свима званијама има употребљавати само народан језик, изостави саморски назив од г. 1861. тог језика, који без сваког смисла гласаше „југославенски језик троједне краљевине“ па предложи сабору, да свечано саборским закључком изјави, да се тај језик има назвати хрватски или србски, с чим би назначио истоветност тог језика, а уједно и равноправност и заједницу племена србског и хрватског, која племена сада једни те исти народ, хрватско-србски или србско-хрватски сачињавају, те потоме што се и писмена тиче, да је свакоме у троједној краљевини слободно служити се тако исто ћирилицом као и латиницом, и то несамо као при-

тан него и у званичном кругу. Овај предлог административног одбора, би једногласно без икакве приметбе усвојен. Само др. Полит хтеде бољи експликативум, па да се рече место „илити“ „иначе“, те да гласи „Хрватски иначе србски језик“, но остаде редакција одбора. Овај саборски закључак би уједино са представком поднешен превршићој потврди.

Ово је голем, преголем успех на пољу споразумлења и слоге наше. Тко се опомиње каква је раздраженост у том обзиру владала, кад се у адреси никако није хтео признати назив „хрватско-србски народ“, тај ће с радошћу опазити, да је у Хрвата дух братинске слоге овладао, коме се ми Срби одушевљено одазивамо. Само тако сложено и у правцу политичном, па ћемо постати господари наше заједничке будућности.

Нећу вам ништа писати, о току и успеху дебате о адреси. Ако сте читали поједини говора, могли сте црпнати пресуду о политичном правцу нашег сабора. Истина да је врло тежак положај тр. краљевине међу Пештом и Бечом, ал је зато адреса ипак могла другачије испасти, и ако се хоће предупредити да Европа ненађе организовану Угарску као „Мађарорсаг“ зато неваља организовати немачку Аустрију с централним органом. Карактеристично је у том обзиру, да с беседу др. Полита-Десанчића сви Позораши одобравали и његови најжешћи пређашњи противници стискаваху му у знак признања руку, ал зато ипак „Позор“ за вредно нашао није ту беседу из „Нар. Нов.“ прештампати (премда је све друге и најмање штампало), а зашто? јер је та беседа на правац Позора жељантна!

При хуки и буки о саборској адреси, нисам доспео, да вам у кратко бар јавим о светковини при одкриву споменика Јелачића и бана. Та је светковина у нечем наличила на Зрињскову, ал ни из далека тако сјајно и народна била није као она, јер је имала значај милитарни, и то помешано аустријски, што ми је нехотице на памет пало, кад сам на хаџару од два сержана видео жуто-црно портене. Ипак и нас Србе та светковина опоменути мора на нашу г. 1848. коју никад заборавити не смемо, те оно народно одушевљење поштовати морамо.

Најзнаменитији је при тој светковини био давани банкет. Ту је Врбанчић лепу напиталцу изговорио у славу пок. патријарха Рајачића и Микла Јовановића, којој се испитници у име Срба одазвао др. Субботић.

Све су ово знаци опет наступајуће слоге међу Србима и Хрватима. Дај Боже да би слога увек постојала као год. 1848. ал не дај Боже оним правцем или бар оним резултатом као г. 1848.

Ј. П. У Минхену 20. дец. — Ко би могао помислити, да ће онака новинарска потурица, као што беше инглески „Тајмс“ до скоро, окренути леђа Турцима својим љубимцима и обрнути се у корист хришћанским народима на истоку?! „Тајмс“ који за живота Памерстона најжешће брђаше интересе полумесеца и корана, коме целокупност турске царевине највећма на срцу лежаше, тај исти „Тајмс“ поклони се пре неки дан крсту, и стаде нам причати како ће да пропадне турска и још нека царевина. Ево вам саопштавам у целости тај значајни уводни чланак покрштенога „Тајмса.“

„Тишина наших дневних новости, која нам обично траје за време кратких божићних радости, би на један пут прекинута потмулим бахтом рата на истоку. Да се порта тузи на грчке својеволце, који долазе из осталих земаља, да помажу грчким устанцима, то је стара песма, која је сада постала само гласнија. У размирици између Грчке и Турске пашће велика одговорност на оцу силу, која буде крива нарушењу европског мира, јер Грчку су велике силе начиниле а Турску су поштедиле само због тога, да и једна и друга буду чувари јавнога мира. Да би се отклониле опасности, којима не би било краја, сложиле су се велике силе, те су начиниле, мањину краљевину Јелинску; а да би се до последњег часа отиснуло решење најзаплетенијег земљишног питања, сложиле су се велике силе, те су још за неко време подупрле трошну (totering) отоманску царевину. Обојица, и Абдул-Азис и Ђорђе I, живе као у стакленом орману, па се ни један од њих не сме бацити камесом.“

„Турци зна врло добро, да се он само трпи у Европи; он зна, да се има према Хришћанима у Европи као један према четир; он је убеђен, да Румунија само чека згодну прилику, па да збаци и последњу сенку послушности, на коју се не давно закледа; да Србија само чека на време, па да узме тај Београд, о ком се сад као бајаги погађа (for which she now affects to negotiate). Турци је већ одавно изгубио веру у себе сама, и помоћ пријатељских сила обећана му је само под тим условом, да не да никаквог повода страног интервенцији, да се увек само брани или другим речма, да на самом себи полагао и сигурно изврши самоубиство. И сво већ навалице наплаза на „болеснога човека“ алтернатива између природне и насилне смрти, — она прва од унутрашњих раздора, ова друга од рана с поља заданих. Његове силе малаксавају у Крити; устанак сазрева у Тесалији; Приа Гора и Србија јавно га позивају на мејдан. Горе и прње положене неможе се замислити.“

„Ако се пак догоди оно, што је за данас по нашем мишљењу још далеко, али сваки дан бива вероватније, ако се т. ј. јавно сукوبي Турска са Грчком, онда никако није извесно, да ће то у један мах и целу осталу Европу повући за собом у мајку. Као што смо толико пута потврђивали, нема у овој чести света ни једне силе, која би у овај мах готова била изаћи на сусрет источном питању. Исход кримског рата учинио је крај свима савезима, пораскидао је све могуће комбинације, и при-

(*) После седнице неки шаљивчина, учини „виц“ да је валао саборским закључком изрећи, да је Србима слободно ћирилицом и говорити!

чинио је, да свака држава сама за себе стоји, као што смо у последњим ратовима италијански и германски јасно видели. Ако би рат, који нам сад прети, занета букнуо, Француској и Немачкој учинило би се нужно, а Русији, барем за неко време учинило би се да је најбоље с миром гледати шта се ради. Стварни интереси Русије, а тако исто њепа данашња друштвена и финансијска одношења препоручивала би јој политику оклевања (temporizing policy), јер Русија зна, да ће хришћани у Турској, борећи се за своју слободу, одржавати победе за њу, т. ј. за Русију. Француска и Пруска мотраће једва на другу на Рајни, која је далеко од Дунава. Аустрија, која би бацала око на исток, нити има унутрашње ни спољашње политике, она нити има владе, ни државника, ни народа. Ако би Аустрија хтела поћи за својом судбином, она би може бити могла у немачком елементу своје царевине и у савезу с Пруском и уједињеном Немачком наћи средство, да се нахвали на истоку за оно, што је изгубила на западу. Ал како данас стоји царевина, већ је прилика, да ће Бајет и Миђари с падом отоманске царевине сурвати и Аустрију у пролет, него да ће Аустрији пасти у део који одломак турске царевине. Сам покушај савеза с Француском упропастио би Аустрију, јер то би као неком силом нагнато Пруску, да се загрли Русијом, и онда би Пруска добила горњи Дунав, а доњи би Дунав остао на милости цару (руском), или савезу румунског српског и осталих кнезова, који би од Русије зависили. Што се тиче Инглеске, ми држимо, да би се она последња ушла у у гужву. Верни својим убеђењима да Турска мора за цело пропасти, и да је у сваку руку неупутно ускоравати или задржавати њен пад, ми би смо од своје стране највећма волели, кад би све ишло својим путем, и премда ми за сад слабо вере имамо било у Грке било у Румуне било које му драго племе, које икада беше подложно Турској, ипак ништа не бисмо већма жељели, него да само та племена добију оно, што Турска изгуби, да та племена порасту у снагу, у мудрости и у јединству, као би могли бранити своје огњиште од свију полагиника (sojers).“

Занета и ми сами не можемо себи ништа више желети, него што нам „Тајмс“ жели честитију нам, „да порастимо у снази, мудрости и јединству.“ А што се тиче Тајмсове вере у нас, ту се он јуто вара; јер као што му је до јако била темеља вера у Турке, тако и сад не верујући у нас показује, да нас не познаје.

Наша „Завера“ задубила е свом снагом у своје послове. Досад су се сви послови радили на састанцима њезиним: 1.) О промени по уговору; усвојено разлагање о начинима прибавине по римском праву, по теорији данашњих правних школа и по подложним грчким законима. Разлага Урош Кнежевић. 2.) Новије правне школе немачких правника; читао Урош Кнежевић. 3.) О узајмној обавезаности окривљених при плаћању шричних трошкова; читао Ђорђе Ђорђевић. 4.) О државо правним одношењима народа српског у Угарској; предавао Јован Павловић. 5.) Крађа политика Срба у Угарској; предавао Јован Павловић.

„Заверу“ су ових дана веома обадовали срдачни поздравни браће њене из Пеште (и „Преоднице“) и поздравни из Далмације од честитих србских патриота г. Петрановића и г. Војновића. Завера“ шиле свима усрдно отпоздравље!

Међу овдашњим новостима најважније је то, да је досадашњи министар спољашњих послова фон дер Пфортен уступно своје место кнезу Ђенлохе. Та промена значи примичање к Пруској, премда нови министар у своме програму вели, да ће се трудити да од Баварске начини на југу немачком државу, око које би се не само остале јужне немачке државе груповале, него би јој, — ако шта буде, — и аустријске немачке земље припале.

Новије.

— Из Котора пишу, да су Црногорци порушили турске куле у Новом Селу и Височици.

— Телеграф испод мора доноси из Новог Јорка следећу вест од 26. о. м.: „народно представништво закључило је, са 108 противу 38 гласов, да се чини истрага над радњом председника републиканског савеза Џонсона, која је противна закон. То би био први корак за оптужење Џонсона.“ За случај да би се доказало, да је он противно закону ради, представништво би, по уставу, имало предати тужбу противу њега сенату.

Од трговачке омладине у Панчеву примилисмо 70 форината, скупљених као патриотски вилог на народно позориште србско у П. Саду. Нови те послалимо куд треба; имена приложника саопштићемо у идућем броју „Заставе.“

Умољени смо да следеће саопштиме
Земаљско сликарско-вештачко друштво (Képzőművészeti társulat) поштованој публици обављује, да жребање на 15. (27.) дек. 1866 заказано без знамените штете није се могло одржати, и зато да се исто жребање (sorshuzás) одлаже на 5. (17.) феб. 1867.
Пента 14. (26.) дек. 1866.
Карло Телепи, Павле Хршањи,
тајник. председник.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ. ТЕЧАЈ ТРГОВИНЕ ГОД. 1866.

Ј. К. За три дана на се и ова година довршује. Неможе мисе, да при измаку њеном још кју не рекнем, јер велике успомене оставља. Није ми намера, да о политици говорим: то остављам онима, који се политиком баве; ја хоћу само да течај трговине саопштим, а политику толико, колико је она трговини хаснијала или шкодила

Ова се година одма у почетку за трговину врло хрђаво показала, можемо казати, у почетку ове год. били смо без трговине — што је трговачком свету велику бригу задало било. Од прошасте године, затекло се у нас доста хране — а у звину страшна оскудица; стране земље нису од нас ништа потребовале, имаоци пудише своју робу на продају по сваку цену, тешко се ко одважити смео, да купи; јер су се и усеви тако добро показали, да смо се богатој жетви падати могли. Нерадиност трајала је до конца марта. У почетку апр. дођоше неколико страни купаца, по ови беху од стране имаоца робе са понудама тако претоварени, да њихов куп није мого цене поправити; више је робе на продају нуђено, него што је за куп тражено. У мају почеше дипломати свој рад, са Пруском. Код нас није нико мислио, да може до сукоба доћи; купаца из Пруске долазило је све више, али ови свој куп беху тако вешто удесили, да се није могло приметити, да они за своје правителство купују. Цене су услед то мало живље радље нешто напредовале, и већ су се имаоци почели од продаје мало уодржавати. Ту се странци дивили да сами своју робу продају, и то јефтиним ценом; нашим имаоцима било је то доста, па да од својих захтеваних виших цена одустану и по нижима продају. Око половине маја би онај велики мраз, који је не само код нас, него и у страним државама велике штете усевима учинио; на овај догађај постала је радља опет мало живља. Сад је и политично стање било замршеније; поред изгледа на рат, већ и наше правителство почело је храну набављати. Као да себи трговини ова већа тражба користила, понуди се наш кредитни завод држави, да јој потребну количину хране сам набави. Не прође кратко време, а странци морадеше нас оставити; војска се почне крећати, комуникација би трговини прекинута; видисмо се са најном трговином предати кредитном заводу — том једином купцу у читавој држави, купцу који је свакој роби цену обарао. Тако је било и за време рата. При самој жетви, кад се видило, колико је квара мраз учинио, надасмо се бољим ценама, јер се знало, да ће и стране државе код нас своју потребу снабдевати. Али у то време тек су се показале праве незгоде, које су противно дејствовале. Главна незгода беше „ексекудија“, која је имаоце гонила, да још на живи и неуредну робу продају; на то нам је дошла још и неуредна експедиција, код свију жељезни друштва, тако да је роба више недела без икакве заштите од хрђави времена, лежала и коначној пропасти изложена била. Није дакле чудити се што је у то време морао наступити назадак, који је у рачун ишао само страним и појединим нашим великим трговцима, који особене уговоре са подвозним друштвима имају; уговор по којима се њива роба по подвоз прима. Наша трговина би од њи „монополизирана.“ За то време доста је робе из нужде за новцем, по ниској цени продато. Кад се видило, да ће и нама самим до друге жетве једва доста хране бити, онда постадоше имаоци сами шпекуланти, и цене почеше скакати, и ми данас за собствену потребу морамо са скупљим ценама набављати. — Може ли таква трговина народу користити? А кад народ никакве користи нема, и влада мора осећати. — Нек ми је дозвољено овде ставити једну молбу на оне, који су позвани, да нашу трговину у ред доведу, а то је: да пораде, да би нам подвози уреднији и јефтинији били, те да можемо са другима конкурисати. Јер поред овако високих цена, само се асне поједина друштва, од којих наша држава никакве користи нема. Нека наши државници при закључивању трговачки уговора и другим државама више нашу корист пред очима имају; а као што су најновија закључења, немамо се великоме добру надати.

На житарском тржишту, данас је необична живост, изкључиво пак, на саму шепицу, коју страни купци, наши млинари и шпекуланти нагло купују, цена скаче. Остале врсте робе слабије пролазе, цена држи се, по изгледа је, да ће се поправити чим се потреба покаже. Данас су ове цене:

Шеница 84^л пол. цент. ф. 6.70 — 86—88^л ф. 7.20. — 88—89^л ф. 7.50. — Наполица ф. 5.40. — Раж 78—80^л ф. 4.90 до ф. 5. — Јечам за храну ф. 3.50. — Зоб ф. 2.05. — Кукуруз стари ф. 4.15—4.25, нови ф. 3.85 до ф. 4. За мај, јуни ф. 4.25. — Проја ф. 2.80—3.50. — Реница банатска ф. 6.

Дукати 6. 21
Сребро . . . . . 130 —
Стање воде 5' 9" над 0, опала.

НАТЕЧАЈ.

Од стране подписаног општинства разписује се надтечај ради попуњења упразњеног звања марвеног лекара (живинара), ког је седнште у Вуковару. Са тим звањем скопчана је плата од годишњи 300 ф. и путни паушал од 60 ф.

Сви они који ту службу подучити желе имају своје молбенице подкрепљене са крштеним писмом, са дипломом о свршеној науци, сведочама о досадашњем моралном и политичком понашању и знању србског језика до 25. Јануара 1867 жупанији поднети.

У Вуковару 21. Декабра 1866.

1—3

Општинство Жупаније.

Наумак сасвим одати се другом начину живота, јављам, да сам рад до продам моја непокретна добра у Србији, по имену: 1) један повелики плац у Београду, и 2) један са лаш од 100 дана, одабране земље, код вароши Шабца. Услови, који су врло пробитачни, могу се сазнати у уредништву „Заставе.“
Женева (у Швајцарској) 1. Декабра 1866.

Милован Јанковић.

Шампарија Хорњанскова и Трегерова.